

Együtt megugorható

Hogyan segíti a
Szociális
Klímaalap a
rászorulókat?

Kivonat

Szerzők

Maris Pedaja

CEE Bankwatch Network

Zuzanna Sasiak

CEE Bankwatch Network

Maïke Kirsch

E3G

Genady Kondarev

E3G

Pieter de Pous

E3G

Közreműködők

Botár Alexa, Magyar Természetvédők Szövetsége

Daniel Popov, Za Zemiata (Bulgária)

Juraj Melichar, Föld Barátai – CEPA (Szlovákia)

Krzysztof Mrozek, Lengyel Zöld Hálózat – PGN (Lengyelország)

Laura Nazare, Bankwatch Romania (Románia)

Eliza Barnea, Bankwatch Romania (Románia)

Maksis Apinis, Green Liberty (Lettország)

Kertu Laherand, Észk Zöld Mozgalom – ERL (Észtország)

Lukas Lepik, Észk Zöld Mozgalom – ERL (Észtország)

Francesca Canali, ReCommon (Olaszország)

A jelentésben szereplő megállapítások többsége a civil szervezeti hálózataink rendelkezésére álló, 2025. május végi információkon alapul.

Tartalom

Bevezetés	4
Főbb megállapítások.....	7
A nemzeti szociális klímatervek állapota	7
Példák az érdekelt felek erőteljes és gyenge bevonására.....	7
Az energia- és közlekedési szegénység meghatározása.....	8
Közvetlen jövedelemtámogatás.....	9
Energiaközösségek és decentralizált energetikai megoldások	10
Monitoring bizottságok.....	11
Országokénti helyzetkép.....	11
MAGYARORSZÁG	12
Következtetések	14
Ajánlások.....	15

Bevezetés

Az Európai Unió (EU) azon kötelezettségvállalása, hogy 2030-ig legalább 55 százalékkal csökkenti a kibocsátást és 2050-ig eléri a klímasemlegességet, jelentős átalakulást indított el minden ágazatban, különösen az energetikai szektorban. Az EU „Fit for 55” (Irány az 55%!) csomagjának egyik fő eleme az EU kibocsátáskereskedelmi rendszerének (a továbbiakban: ETS2) kiterjesztése az épületekre és a közúti közlekedésre.

Az ETS2 beárazza az épületek, a közúti közlekedés és az eredeti ETS hatálya alá nem tartozó kis energiaigényű iparágak tüzelőanyag-égetéséből származó szén-dioxid (CO₂) kibocsátást.¹ 2025 és 2026 között az üzemanyag-szolgáltatóknak nyomon kell követniük és be kell jelenteniük a kibocsátási adatokat. 2027-től kezdődően a szabályozás hatálya alá eső szervezeteknek a kibocsátásuknak megfelelő kibocsátási egységeket kell vásárolniuk. A kereskedelmi forgalomba hozható kibocsátási egységek teljes számának évről évre történő csökkentésével az ETS2 2030-ra várhatóan 42 százalékkal csökkenti a kibocsátást a 2005-ös szinthez képest (lásd az alábbi keretes részt).

A kibocsátáscsökkentés előnyei azonban jelentős pénzügyi következményekkel járnak a háztartások számára, különösen a fűtési és közlekedési költségek tekintetében. A tonnánkénti 70 eurós becsült szén-dioxid-ár mellett² az egy háztartásra eső átlagos éves többletköltség 319 és 489 euró közé tehető, amely magában foglalja a fűtési és közlekedési költségeket is abban az esetben, ha a háztartások nem tudnak fosszilis tüzelőanyagoktól mentes alternatívákra áttérni.

A szén-dioxid-ár önmagában várhatóan erőteljes regresszív elosztási hatásokkal jár, aránytalanul érintve az alacsony jövedelmű háztartásokat, és átlagosan nagyobb pénzügyi terhet róva az alacsonyabb jövedelmű EU-tagállamokra.

Az ETS2 társadalmi és gazdasági hatásainak enyhítése érdekében az EU létrehozta a Szociális Klímaalapot, amely várhatóan legalább 86,7 milliárd euró közpénzt fog mozgósítani 2026 és 2032 között.³ A Szociális Klímaalapról szóló rendelet 2023. június 5-én lépett hatályba.⁴

A Szociális Klímaalap az ETS2 által generált aukciós bevételek egy részét visszaosztja a tagállamoknak, és célzott finanszírozást biztosít a leginkább érintett, különösen kiszolgáltatott csoportok, például az energiaszegénységben vagy közlekedési szegénységben élő háztartások támogatására. A tagállamok az alapot strukturális intézkedések és beruházások támogatására használhatják fel olyan területeken, mint az

¹ Európai Bizottság, [ETS2: épületek, közúti közlekedés és további ágazatok](#), Európai Bizottság, hozzáférés: 2025. június 12.

² Johanna Cludius és társai, [Politikai jelentés – Az ETS 2 és a Szociális Klímaalap működésbe hozatala: hatások, megfontolások és lehetőségek az európai tagállamok számára](#), adelphi, Öko-Institut, Center for the Study of Democracy, WiseEuropa, 36, 2023. november 3.

³ Európai Bizottság, [Szociális Klímaalap](#), Európai Bizottság, hozzáférés: 2025. június 12.

⁴ Európai Parlament, az Európai Unió Tanácsa, [az Európai Parlament és a Tanács \(EU\) 2023/955 rendelete \(2023. május 10.\) a szociális klímaalap létrehozásáról és az \(EU\) 2021/1060 rendelet módosításáról](#), EUR-Lex, 2023. május 10.

energiahatékonyság, az épületek felújítása, a tiszta fűtési és hűtési rendszerek, valamint a megújuló energiaforrások integrálása. Az alap felhasználható nulla és alacsony kibocsátású mobilitási megoldások támogatására is. Ezen túlmenően a tagállamok a források egy részét ideiglenes közvetlen jövedelemtámogatásra fordíthatják.

A Szociális Klímaalapból történő finanszírozáshoz a tagállamoknak 2025. június 30-ig be kell nyújtaniuk nemzeti szociális klímaterveiket, amelyekben felvázolják a kiszolgáltatott csoportok támogatására tervezett intézkedéseket és beruházásokat. A terveknek a helyi és regionális hatóságokkal, a gazdasági és szociális partnerek képviselőivel, valamint a civil társadalom tagjaival folytatott egyeztetéseken kell alapulniuk. Az Európai Bizottság csak akkor értékeli ezeket a terveket és bocsátja rendelkezésre a forrásokat, ha a megállapodott mérföldkövek és célok teljesülnek.

A pénzügyileg megfelelő és méltányos nemzeti szociális klímatervek időben történő kidolgozása alapvető fontosságú annak biztosításához, hogy a tagállamokon belül és között fennálló egyenlőtlenségek ne súlyosbodjanak, hanem inkább csökkenjenek – különösen az energiaszegénység tekintetében –, ugyanakkor elősegítse a hatékony éghajlati intézkedések társadalmi támogatottságát.

E folyamat támogatására az Európai Bizottság egy kiegészítő intézkedéscsomagot fogadott el, amely az ETS2 bevételeinek kifizetését a nemzeti szociális klímatervekben meghatározott konkrét mérföldkövek eléréséhez köti. A csomag hosszú távú hatékonysága attól függ, hogy a tervek célzott, méltányos és kellőképpen elkülönített intézkedéseket tartalmaznak-e. Ezen túlmenően a teljes folyamat iránti bizalom megteremtéséhez elengedhetetlen, hogy a terveket a nyilvánossággal szoros együttműködésben dolgozzák ki, valamint azok tartalmát és várható előnyeit egyértelműen kommunikálják.

A nemzeti szociális klímatervek minősége különösen fontos a kelet-európai tagállamok számára, mivel ezek az országok nagyobb mértékben függnek a fosszilis energiától, a háztartások jövedelmüknek jellemzően nagyobb hányadát fordítják energiára, valamint a régióban különösen magas az előregedő, nem hatékony lakásállomány és háztartási gépek aránya. Ezeket a kihívásokat tovább súlyosbítja az alacsonyabb rendelkezésre álló jövedelem, amely korlátozza a háztartások azon képességét, hogy az energiahatékonyság javításába fektessenek be vagy környezetbarátabb energiaforrásokra álljanak át.

Kelet-Európában az energiafogyasztás gyakran a háztartások jövedelmének több mint 14 százalékát teszi ki, míg Észak- és Közép-Európában ez az arány alacsonyabb, a fogyasztás alig éri el a 6 százalékot.⁵ Az ETS2 bevezetésével és közvetlen jövedelemtámogatás nélkül például Lengyelországban és Romániában a háztartások átlagos jóléte várhatóan körülbelül 1,2–2,5 százalékkal, illetve 3 százalékkal csökkenne.⁶

⁵ Antonio F. Amores, Sofia Maier, Mattia Ricci, [A háztartások energiafogyasztásának adóztatása az EU-ban: Az adóterhek és azok újraelosztó hatása](#), *Energy Policy* 182 (2023): 113721.

⁶ Johanna Cludius et al., [Politikai jelentés – Az ETS 2 és a szociális klímaalap működésbe hozatala: hatások, megfontolások és lehetőségek az európai tagállamok számára](#), *adelphi*, Öko-Institut, Center for the Study of Democracy, WiseEuropa, 33, 2023. november 3.

Mivel a kelet-európai társadalmakra az ETS2 jelentős hatással lesz, a közvéleménynek a megfizethetőséggel és a regresszív elosztási hatásokkal kapcsolatos aggódalmi ebben a régióban különösen hangsúlyosak. A magas energiaköltségek miatt kialakult legutóbbi zavargások nyomán ezek az aggódalmak hozzájárultak a politikai ellenálláshoz és az ETS2 szélsőjobboldal általi átpolitizálásához. EU-szinten a Cseh Köztársaság, Szlovákia, Bulgária, Észtország és Lengyelország kormányai az ETS2 bevezetésének elhalasztását és a piaci szabályozás kiigazítását szorgalmazták.^{7,8}

Az ETS2 kibocsátási jogok kereskedelme megkezdésének a tervezett egyéves rugalmasságon túli elhalasztása azonban az egész EU-ban összehangolt halasztást igényelne. Ezért elengedhetetlen olyan magas színvonalú nemzeti szociális klímatervek kidolgozása, amelyek hatékonyan azonosítják a legkiszolgáltatottabb csoportokat és a kiszolgáltatottság helyi mintáit. Ezeket a terveket inkluzív folyamat keretében kell kidolgozni, és egyértelmű, informatív nyilvános kommunikációval kell támogatni, hogy enyhítsék az ETS2 regresszív hatásait, és elősegítsék az átállás társadalmi elfogadását és támogatottságát. Ezzel párhuzamosan a tagállamoknak megfelelő finanszírozást kell biztosítaniuk az ezen tervek nemzeti és helyi szintű végrehajtásához szükséges intézményi infrastruktúra és adminisztratív kapacitás létrehozásához.

Ez a jelentés értékeli az érdekelt felek bevonásának minőségét és a nemzeti szociális klímatervek kidolgozását Bulgáriában, Észtországban, Magyarországon, Olaszországban, Lettországon, Lengyelországban, Romániában és Szlovákiában. Kiemeli a lehetséges kockázatokat és a bevált gyakorlatokat, és korai jelzést ad a nemzeti megközelítések erősségeiről és gyengeségeiről. Az értékelés célja, hogy javaslatai mentén jobb minőségű nemzeti költségvetési tervek születhessenek, és a 2028-ban kezdődő következő EU többéves pénzügyi keretről folyó tárgyalásokat is gazdagítsa.

2027 és 2030 között az ETS2 keretében a kibocsátási egységeket rögzített, évente emelkedő áron értékesítik, amely 2027-ben 45 euró/tonna lesz, és évente 5 euróval emelkedik. 2031-től az ETS2 egy teljes értékű, piaci alapú kibocsátáskereskedelmi rendszerre alakul át, amelyben a kibocsátási egységeket árverésen értékesítik, és az árakat a kereslet és a kínálat határozza meg a csökkenő kibocsátási határértékek mellett.

Annak érdekében, hogy az első években ne keletkezzen túlzott pénzügyi terhelés a tagállamok számára, az Európai Bizottság az ETS2-t beépített árstabilitási mechanizmussal tervezte meg. Ha a kibocsátási jog átlagára meghaladja a szén-dioxid-tonnánkénti 45 euró plusz az előző évhez viszonyított fix emelés kétszeresének összegét (például 55 eurót 2027-ben), az EU az áringadozások mérséklése érdekében az év során legfeljebb 75 millió további kibocsátási jogot bocsáthat ki. Ezzel szemben alacsony kereslet esetén az aukcióra bocsátott kibocsátási egységek száma csökkenthető.

⁷ Eleanor Scott, [Az EU kibocsátáskereskedelmi rendszerének megfordítása a közúti közlekedés és az épületek tekintetében hatalmas környezeti, társadalmi és gazdasági árat jelent](#), Carbon Market Watch, 2025. január 24.

⁸ Valner Väino, [Észtország szövetségeket keres az ETS2 elleni küzdelemben](#), ERR News, 2025. március 24.

Az ETS2-ből származó bevételeket aukciókon keresztül gyűjtik össze, és részben a Szociális Klímaalap révén osztják szét. Azonban csak az ETS2-ből várható bevételek 25 százaléka kerül közvetlenül az Alapba. Ezt az összeget kiegészíti a tagállamok társfinanszírozása; minden egyes tagállam köteles ugyanis saját állami költségvetéséből vagy más forrásokból fedezni nemzeti szociális klímaterve teljes költségvetésének legalább 25 százalékát.

A nemzeti kormányok megtartják az ETS2-bevételek fennmaradó 75 százalékát. Bár ezeket a bevételeket várhatóan az európai zöld megállapodással összhangban éghajlati és szociális intézkedésekre fordítják, nincs központi kötelezettségi mechanizmus. Ez a rendszer a tagállamok kezébe helyezi a sérülékeny, kiszolgáltatott csoportok védelmének felelősségét és az ehhez szükséges erőforrásokkal történő gazdálkodást egyaránt.

Főbb megállapítások

A nemzeti szociális klímatervek állapota

Az Európai Bizottsághoz történő benyújtási határidő előtt alig egy hónappal nagyon kevés nemzeti szociális klímaterv tervezetét osztották meg az érdekelt felekkel. A cikk írásának időpontjában csak az észt és a lengyel kormány tette közzé tervezetét az érdekelt felek számára. Lettország tervezetét június 6-án tették közzé, de az érdekelt felek csak – a hétvégét is magában foglaló – öt napig tehettek észrevételeket. Időhiány miatt azonban nem volt lehetőség a lett tervezet teljes értékelésére ebben az elemzésben.

Sok más országban a tervezet hiánya a folyamat átláthatóságának hiányával járt együtt. Ezekben az esetekben a nyilvánosság csak korlátozott betekintést kapott abba, hogy a kormányok milyen előrehaladást értek el, mik a nyilvános konzultáció időpontjai, és hogy az érdekelt felek visszajelzései jelentősen befolyásolják-e a terveket.

Románia és Lettország pozitív kivételnek tűnik, mivel mindkét kormány támogatást kapott az EU technikai segítségnyújtási eszközén keresztül. Romániában az előkészítő munkacsoportok lehetővé tették az érdekelt felek számára, hogy közvetlen betekintést nyerjenek a folyamatban lévő tervezet kidolgozásába, míg Lettországban az Éghajlat- és Energiaügyi Minisztérium a technikai segítségnyújtási eszköz keretében dolgozó nemzeti tanácsadókkal együtt viszonylag korai szakaszban bevonta a nem kormányzati szervezeteket az információáramlásba.

Példák az érdekelt felek erőteljes és gyenge bevonására

A nemzeti szociális klímatervek kidolgozásában való nyilvános részvétel jelentősen eltér a tagállamok között. Ugyanakkor néhány ígéretes gyakorlat is megjelent. A román kormány például 2024 közepe óta előkészítő munkacsoport üléseket tart, elősegítve az érdekelt felek véleményének meghallgatását, és egy későbbi szakaszban egy monitoring bizottság létrehozását javasolja.

Lengyelországban a Pénzügyi és Regionális Politikai Minisztérium 2024-ben kijelölt kapcsolattartókat és létrehozott egy munkacsoportot. Az érdekelt felek előzetes tájékoztatást kaptak, a munkacsoport tagjai pedig több mint két hetet kaptak arra, hogy a nyilvános konzultációt megelőzően észrevételeket tegyenek a tervezethez. Az azonban továbbra sem világos, hogy ezeket az észrevételeket végül beépítették-e a tervezetbe. Szlovákia ezzel szemben kezdetben lassan vonta be az érdekelt feleket, de az elmúlt hónapokban javulás jelei mutatkoznak.

Egyes esetekben az érdekelt felek bevonása ellentmondásos volt. Lettorszáiban például a társadalmi és környezetvédelmi nem kormányzati szervezeteket már a korai szakaszban bevonták, és a gazdálkodó hatóságokkal folytatott kommunikáció viszonylag konstruktívnak bizonyult. Az érdekelt felek felé tett kötelezettségvállalásokat – például a terv végrehajtását felügyelő, ellenőrző szerv létrehozásának tervét – azonban végül visszavonták. Észtországban a kormány a kezdeti szakaszban különböző ernyőszervezetekkel konzultált. Azonban az első körben megfogalmazott észrevételek és a tervezet közzététele között nem zajlott érdemi párbeszéd, a döntéshozatal pedig a minisztériumokra és az állami ügynökségekre, hivatalokra korlátozódott.

Bulgária példázza az érdekelt felek alacsony szintű bevonását, strukturált konzultációs folyamat, egyértelmű ütemterv és inkluzív munkacsoportok hiányát. Úgy tűnik, hogy a civil társadalom véleményét figyelmen kívül hagyták, az átláthatóság minimális volt, és a tervezet véglegesítése után csak korlátozott mértékű hivatalos konzultációra lehet számítani.

Az energia- és közlekedési szegénység meghatározása

Az energia- és közlekedési szegénység elismerése és meghatározása a nyolc országban fragmentált és inkonzisztens képet mutat, eddig csak néhány kormány biztosított egyértelmű kereteket.

Lengyelország és Észtország emelkedik ki ebben a tekintetben a legelőrehaladottabbként. Ez a két ország az egyetlen, amelynek kormánya megosztotta a tervezetet a kiválasztott érdekelt felekkel. Az észt kormány a tervezetet a monitoring bizottság tagjainak mutatta be, míg a lengyel kormány 2025 márciusában a Szociális Klímaalap munkacsoport tagjainak nyújtotta be, mielőtt 2025 júniusában nyilvános konzultációra bocsátotta volna.

A lengyel tervezet mindkét fogalmat definiálja: az energiaszegénységet az EU belső villamosenergia-piaci irányelve (2019/944) és a nemzeti energiaügyi törvény alapján határozzák meg, míg a közlekedési szegénység fogalmát – bár jogilag nem definiálták – szakértői elemzések alapján határozzák meg.

Észtország tervezetében mindkét fogalomra vonatkozóan világos és részletes meghatározás található. Az energiaszegénységet úgy határozzák meg, mint a legalacsonyabb jövedelmi decilisbe tartozó háztartásokra jellemző állapotot, amelyek jövedelmük 15–20 százalékát vagy annál többet fordítanak energiára. A közlekedési szegénységet úgy határozzák meg, mint a megfizethető és megbízható közlekedéshez való korlátozott hozzáférést, különösen a vidéki területeken, ahol nehéz eljutni a regionális központokba.

Azoknál az országoknál, amelyek még nem tették közzé terveiket, értékelésünk vagy az elfogadott definíciókra vonatkozó korlátozottan rendelkezésre álló információkon, vagy a megfelelő munkacsoportok által megosztott információkon alapul.

A román kormány még nem tette közzé tervezetét, de várhatóan átveszi a Szociális Klímaalapról szóló rendeletben meghatározott energia- és közlekedési szegénység fogalommeghatározásokat. Ezzel szemben a bolgár és a szlovák tervekben hiányoznak vagy nem elégségesek a fogalommeghatározások. A bolgár terv homályosan utal a „kiszolgáltatott közlekedési felhasználókra”, de nem tartalmaz egyértelmű fogalommeghatározást a közlekedési szegénységre vonatkozóan. Ezenkívül elismeri az adatok kritikus hiányát, ami aláássa a célzott intézkedések kidolgozását.

Hasonlóképpen, a szlovák tervben is hiányoznak a hivatalos definíciók. Míg a Gazdasági Minisztérium jelenleg az energiaszegénység operatív definícióján dolgozik, a közlekedési szegénységet csak közvetetten kezeli a Környezetpolitikai Intézet – a Környezetvédelmi Minisztérium elemző szervezete – által kidolgozott regionális index.

Olaszországban és Magyarországon a jelentés írásának időpontjában nem állt rendelkezésre információ arról, hogy a felelős minisztériumok hogyan szándékoznak beépíteni az energia- és közlekedési szegénység fogalmát tervezetükbe. Ezért nem lehet megítélni, hogy ezeket a fogalmakat beépítik-e, és ha igen, hogyan. A fogalmi egyértelműség ilyen egyenetlen szintje a benyújtási határidő közeledtével veszélyezteti a nemzeti közigazgatások képességét arra, hogy hatékony és méltányos intézkedéseket dolgozzanak ki nemzeti szociális klímaterveikben.

Közvetlen jövedelemtámogatás

A nyolc elemzett országban a közvetlen jövedelemtámogatás egyenetlenül jelenik meg. Lengyelország terve kiemelkedik azzal, hogy a Szociális Klímaalap költségvetésének jelentős részét – körülbelül egyharmadát – egyértelműen közvetlen jövedelemtámogatásra fordítja. Lengyelország esetében ez a támogatás energiakuponok formájában valósul meg, amelyek várhatóan elérik a sürgős intézkedésekre megengedett maximális 37,5 százalékot, azzal a fenntartással, hogy ez közvetetten támogathatja a fosszilis tüzelőanyagok használatát. Bár ennek az intézkedésnek a mértéke évről évre csökkenni fog, nem kapcsolódik a fosszilis tüzelőanyagokkal működő fűtési rendszerek cseréjére irányuló ösztönzőkhöz. A bolgár kormány közölte, hogy tervei szerint a költségvetés mintegy 30 százalékát közvetlen jövedelemtámogatásra fordítja, anélkül, hogy további magyarázatot adott volna a rendszer kialakításáról.

Ezzel szemben az észt és a szlovák kormány kifejezetten elutasította a közvetlen jövedelemtámogatást, és helyette a strukturális, hosszú távú beruházásokat részesítette előnyben. Az észt terv prioritásként kezeli a lakás- és közlekedési szektorban végrehajtandó beavatkozásokat. Hasonlóképpen, a szlovák terv is a beruházásvezérelt megközelítéseket hangsúlyozza, annak ellenére, hogy kétségek merültek fel azzal kapcsolatban, hogy ezek az intézkedések hatékonyan kezelhetik-e a rövid távú kiszolgáltatottságot.

Románia terve, amelyet még nem tettek közzé nyilvános konzultációra, várhatóan szintén kizárja a közvetlen jövedelemtámogatást.

A magyar és az olasz kormány még nem tett közzé elegendő információt ahhoz, hogy meg lehessen ítélni álláspontjukat a közvetlen jövedelemtámogatással kapcsolatban. Összességében elmondható, hogy míg egyes tervek az azonnali pénzügyi segítségnyújtásra összpontosítanak, mások egyértelműen a rendszerbeli átállást részesítik előnyben, ami a szociális kompenzációra vonatkozó nemzeti megközelítések közötti szakadékot jelent a Szociális Klímaalap keretrendszerében.

Energiaközösségek és decentralizált energetikai megoldások

A nyolc vizsgált nemzeti szociális klímatervben a decentralizált energiatermelés és az energiaközösségek támogatásának szerepeltetése továbbra is egyenetlen.

A lengyel terv eredeti tervezete nem tartalmazott utalást a közösségvezérelt energetikai projektekre. A Lengyel Zöld Hálózat – a Szociális Klímaalap munkacsoportjának tagja – javaslatára egy 70 millió eurós kísérleti programot vettek fel a tervbe, amelynek célja mintegy 80 önkormányzati és civil társadalmi kezdeményezésű energiaközösség létrehozásának támogatása. Különböző civil szervezetek további javaslatot tettek egy energiaügyi tanácsadói program bevezetésére, amelynek célja a háztartások számára testreszabott energetikai megoldások biztosítása volt, de ezt végül nem hagyták jóvá a tervezetbe való felvételre.

Bár Románia tervezetét még nem tették közzé, a tervezési dokumentumok és konzultációk arra utalnak, hogy a megújulóenergia-közösségek létrehozását támogatható tevékenységnek tekintik, a másodlagos jogszabályok elfogadása függvényében.

Szlovákiában az energiaközösségekhez való hozzáállás még mindig fejletlen. Bár a kiválasztott intézkedések nem említik kifejezetten az energiaközösségeket, az ilyen kezdeményezések elvileg beépíthetők más beruházási intézkedésekbe, például a társasházak felújítását és a települési önkormányzatok vagy magánszereplők által kezelt szociális lakások fejlesztését célzó intézkedésekbe. A szlovák civil szervezetek szorgalmazták, hogy a javasolt beruházási portfólióba vegyék fel a közösségi energiára és az energia megosztására összpontosító programokat.

Lettország tervezetében nem szerepel az energiaközösségek támogatása, mivel az ilyen jellegű kezdeményezéseket a Modernizációs Alapból finanszírozzák. Észtország tervezetében szintén nem szerepel az energiaközösségek támogatása, és Lettország tervezetével ellentétben nem utal semmilyen alternatív állami finanszírozási programra, amely a decentralizált energiatermelés támogatását célozná.

Jelenleg nincs nyilvánosan elérhető információ arról, hogy Bulgária, Magyarország vagy Olaszország tervezetében szerepel-e energiadecentralizációs projektek vagy közösségi energia kezdeményezések támogatása.

Monitoringbizottságok

A nemzeti szociális klímatervek monitoring bizottságainak vagy azzal egyenértékű felügyeleti szerveknek a létrehozására vonatkozó tervek a vizsgált tervezetekben nagy eltéréseket mutatnak, és csak néhányukban jelenik meg egyértelmű elkötelezettség.

Ezek közül a lengyel és a román tervezetek vázolják a legkonkrétabb megoldásokat. Romániában az Európai Projektek és Beruházások Minisztériuma egy külön monitoring bizottság létrehozását tervezi, amelybe bevonná a terv kidolgozásában már részt vevő társadalmi és környezetvédelmi civil szervezeteket, valamint más minisztériumok és intézmények képviselőit.

Lengyelországban egy munkacsoport vett részt a terv előkészítési szakaszában. Biztató, hogy a lengyel kormány elfogadta a civil szervezetek javaslatát egy monitoring és végrehajtási munkacsoport létrehozására, amely biztosítja az inkluzív részvételt a terv végrehajtási szakaszában. A csoport tagjainak legalább 30 százaléka a közigazgatáson kívülről kerül kiválasztásra, ideértve a civil szervezeteket és a szociális és gazdasági partnereket.

Észtországban a nemzeti szociális klímaterv monitoring rendszerét még nem véglegesítették, de a jelek szerint a felügyeleti feladatokat a meglévő, az uniós alapok nyomonkövetéséért felelős központi monitoring bizottságra ruházzák, amelybe esetlegesen bevonnak olyan külső, releváns partnereket is, akik eddig nem vettek részt a munkában.

A lett kormány úgy döntött, hogy nem támaszkodik a kohéziós politika alapjainak meglévő monitoring bizottságára, kétségbe vonva annak alkalmasságát és hatékonyságát a nemzeti szociális klímaterv monitoringja tekintetében. Az illetékes minisztérium korábbi javaslatát, amely szerint külön munkacsoportot kellene létrehozni az érdekelt felek bevonásának biztosítása érdekében a végrehajtás során, nem érvényesítették, és alternatív tervekről sem tájékoztattak.

Szlovákiában még nem született döntés külön monitoring bizottság létrehozásáról, annak ellenére, hogy erre vonatkozó ajánlások születtek a Szlovákia Program (a szlovák Partnerségi Megállapodás operatív programja) monitoring bizottságával együttműködésben. Olaszországban a civil szervezetek hivatalosan javasolták egy monitoring testület létrehozását, azonban ezt még nem építették be a tervezetbe. Egyelőre nincs információ a magyarországi és bulgáriai monitoring rendszerről.

Országokénti helyzetkép

Ez a szakasz a jelenlegi információk alapján áttekintést ad a kiválasztott tagállamok nemzeti szociális klímatervei előkészítésének állapotáról. Mivel a tervezetek közül sok még nem került hivatalosan közzétételre, az alábbi értékelések elsősorban a civil társadalom bevonásával, előzetes konzultációk és nyilvánosan elérhető források alapján gyűjtött információkra támaszkodnak.

Az egyes országokról szóló fejezetek értékelik a vázolt intézkedések szociális célzottságát és hozzáférhetőségét, valamint hogy összhangban vannak-e az általánosabb éghajlati és szociálpolitikai célokkal. Ezenkívül értékelik az érdekelt felek részvételének általános minőségét is.

Végül kiemelik a lehetséges kockázatokat és a kialakulóban lévő bevált gyakorlatokat, így korai jelzést adva a nemzeti megközelítések relatív erősségeiről és gyengeségeiről, még mielőtt a terveket hivatalosan benyújtánák az Európai Bizottsághoz.

(...)

MAGYARORSZÁG

Általános értékelés

Magyarország nemzeti szociális klímatervének tervezete még nem került közzétételre. A kormány a késedelmet több tényezővel magyarázza, többek között az Európai Bizottság iránymutatásaira való várakozással és a terv kidolgozásáért felelős két minisztérium – az Energiaügyi Minisztérium és az Építésügyi és Közlekedési Minisztérium – folyamatban lévő politikai átszervezésével.

Bár a kormány elismeri, hogy a Szociális Klímaalap és az ETS2 elválaszthatatlanul összekapcsolódnak – és hogy az Alap valószínűleg nem fog működni az ETS2 bevezetése nélkül –, óvatos megközelítést választott. 2025 májusának végén egy rendezvényen az Energiaügyi Minisztérium képviselője kijelentette, hogy a kormány ellenzi és nem hajlandó átültetni az ETS2-t a nemzeti jogszabályokba.

Ennek fényében a kormány valószínűleg csatlakozni fog az ETS2 bevezetésének elhalasztását vagy a követelmények enyhítését szorgalmazó felhíváshoz. Az egyik kérdés az, hogy a Szociális Klímaalapból származó közvetlen kifizetések hogyan illeszkednek az ország meglévő rezsicsökkentési rendszerébe. Ezenkívül továbbra is megkérdőjelezi az ETS2 végrehajtásának általános megvalósíthatóságát, és amikor nyilvánosan foglalkozik a kérdéssel, vagy teljesen elkerüli a kommunikációt, vagy úgy állítja be, mint az EU által a háztartásokra rótt terhet.

A nyilvánosság részvétele

A konzultációs folyamatot Magyarországon a civil társadalom kezdeményezte, amikor a nem kormányzati (civil) szervezetek már 2024 tavaszán információkat kértek és bekapcsolódtak a folyamatba. Az év májusában az Energiaügyi Minisztérium tartott egy első konzultációs találkozót, amelyet több, civil szervezetek által szervezett tematikus műhely és érdekegyeztető találkozó követett, ahol a résztvevők megosztották aggályait és ajánlásait.

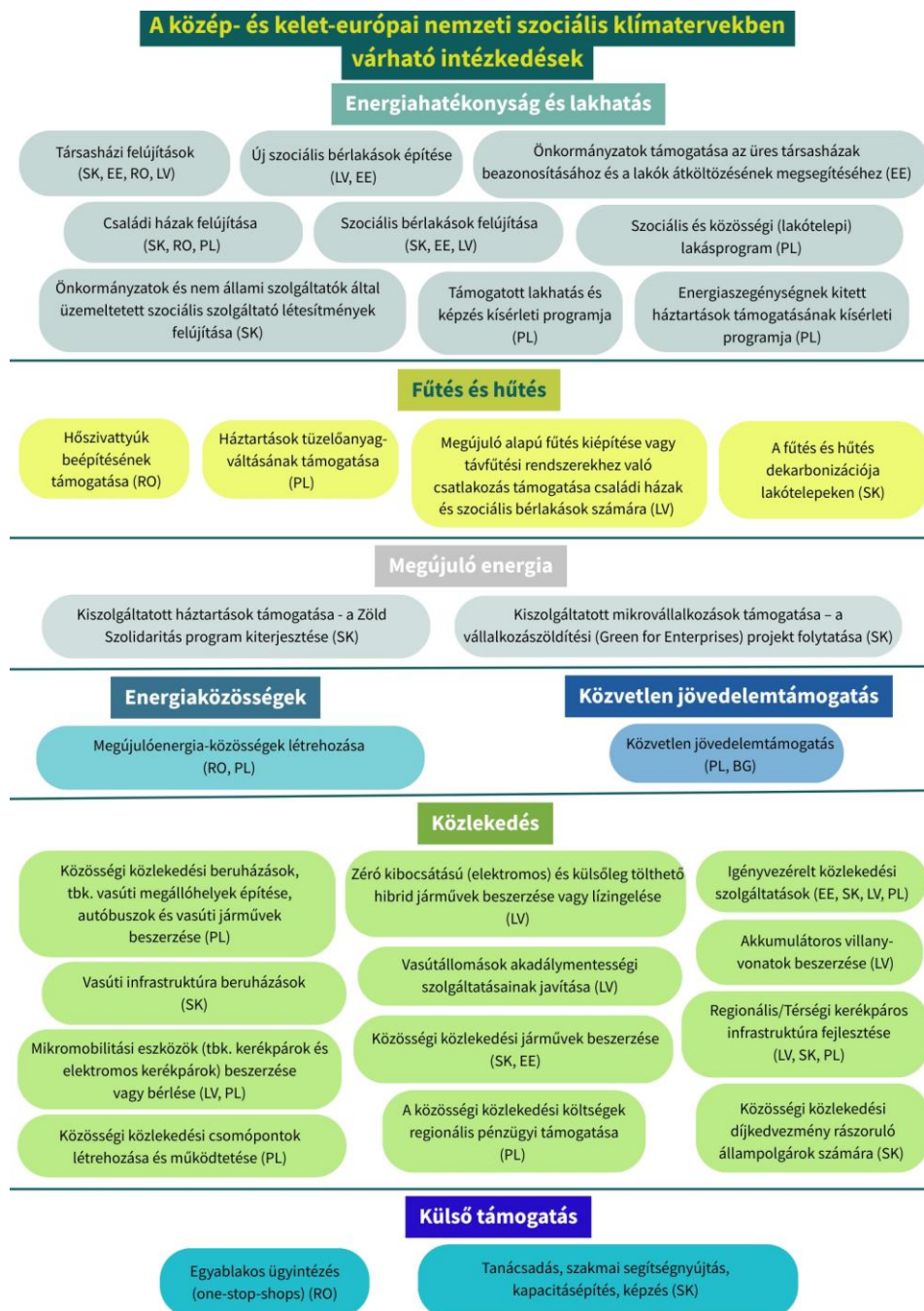
2025. március közepén a civil szervezetek műhelytalálkozót szerveztek, amelyen az Energiaügyi Minisztérium képviselője bemutatta a terv elemeit, beépítve néhány javaslatukat. Ezeket a tervezett intézkedéseket azonban később belső kabinetkonzultációk és minisztériumközi tárgyalások követték. E belső folyamat eredményeit még nem hozták nyilvánosságra.

Az Építésügyi és Közlekedési Minisztérium alig tett lépéseket a nyilvános átláthatóság előmozdítása érdekében. A közlekedéspolitikával és a közlekedési szegénységgel foglalkozó civil szervezetek szerint a minisztérium nem kezdeményezett konzultációkat, és nem nyújtott információkat a terv közlekedési részéről.

Ágazati beavatkozások

Mivel a tervezetet nem tették közzé, az ágazati beavatkozások nem értékelhetők.

(...)

Ez a táblázat azokat az intézkedéseket tartalmazza, amelyek a nemzeti szociális klímatervek tervezetében szerepelnek (Észtország, Lettország, Lengyelország), illetve, ahol nincs még nyilvános tervezet (Szlovákia, Bulgária, Románia), ott egyeztetések tárgyát képezik. Az intézkedések végleges listája még változhat.

Következtetések

A nemzeti szociális klímatervek előkészítése a nyolc vizsgált tagállamban eltérő, ami az eltérő kontextusokat, kapacitásokat és kötelezettségvállalásokat tükrözi. Ahhoz, hogy ezek a tervek teljes mértékben előmozdíthassák az energiaátmenetet, el kell ismernünk ezeknek a szociális védelem biztosításában és a strukturális gazdasági fejlődés előmozdításában betöltendő szerepét.

A tervek révén lehetővé váló beruházások javíthatják a nemzeti és regionális versenyképességet, támogathatják a munkahelyteremtést és erősíthetik a gazdasági rezilienciát (ellenállóképességet, rugalmasságot), különösen a kiszolgáltatott közösségek körében. Ezeket a járulékos előnyöket egyértelműen el kell ismerni és aktívan kommunikálni kell, hogy megerősítsék a tiszta energiára való áttérés társadalmi támogatottságát. Ez a megközelítés azonban stratégiai prioritások meghatározását és a tagállamok politikai akarát igényli, amelyek elengedhetetlen előfeltételei a célzott és inkluzív tervek kidolgozásának. Szerencsére a tagállamok egyre több útmutatáshoz és sikeres végrehajtási gyakorlathoz férhetnek hozzá, amelyeket akár az Európai Bizottság, akár a nemzeti civil szervezetek dolgoztak ki. Ezen anyagok – amelyek között szerepelnek eszközkészletek, esettanulmányok és a kapcsolódó uniós programokból levont tanulságok – felhasználása segíthet elkerülni a párhuzamos munkavégzést, felgyorsíthatja a tervezést, és lehetővé teszi a beavatkozásoknak a konkrét nemzeti körülményekhez való igazítását.

A kiszolgáltatottság meghatározásakor a nemzeti szociális klímaterveknek túl kell lépniük a szűk jövedelemalapú küszöbértékeken, és olyan összetett mutatókat kell alkalmazniuk, amelyek jobban tükrözik az érintett háztartások valós helyzetét. Ezeknek olyan tényezőket kell magukban foglalniuk, mint a jövedelemenergiára fordított aránya, a háztartások energiahatékonysága, a használt fűtőanyagok típusa, a tömegközlekedéshez való hozzáférés és a fenntartható alternatívák bevezetéséhez szükséges pénzügyi kapacitás.

A pénzügyi támogatáson túl a kiszolgáltatott háztartásoknak gyakran gyakorlati segítségre is szükségük van ahhoz, hogy hozzáférjenek a nemzeti szociális klímaterv intézkedéseinek előnyeire. Az adminisztratív támogatás, például a kérelmek benyújtásában nyújtott segítség, a technikai útmutatás és az egyszerűsített eljárások jelentősen növelhetik a kihasználtságot, és biztosíthatják, hogy ezek az intézkedések azokat szolgálják, akiknek leginkább szükségük van rá.

Az ETS2 közvetett hatásainak, például a tűzifa iránti kereslet növekedését eredményező tüzelőanyag-felhasználás változásának kezelése érdekében a kormányoknak és az önkormányzatoknak proaktív módon kell beavatkozniuk. A fatüzelésre támaszkodó régiókban például a tél előtti tűzifa-készletek előzetes megvásárlása vagy támogatása segíthet megelőzni a spekulatív áremelkedéseket és a helyi hiányokat.

Finnország⁹ és Ausztria¹⁰ példái azt mutatják, hogy az ilyen megelőző intézkedések stabilizálhatják az ellátást, és megvédhetik a vidéki lakosságot a zöld átállás nem szándékolt következményeitől.

Ajánlások

Bár nincs olyan megoldás, amely minden esetben alkalmazható lenne, az alábbi átfogó ajánlások útmutatásul szolgálhatnak a tagállamok számára a hatékonyabb és méltányosabb nemzeti szociális klímatervek kidolgozásához, amelyek védelmet nyújtanak a kiszolgáltatott háztartásoknak, elősegítik a közbizalmat és felszabadítják a tiszta energiára való átállás jelentős potenciálját.

1. Az érdekelt felek strukturált és érdemi bevonásának intézményesítése

Ajánlások az Európai Bizottság számára:

- Az Európai Bizottság kérjen bizonyítékokat a tervezési és végrehajtási szakaszokban a civil társadalommal, a szociális partnerekkel, a helyi hatóságokkal és a kiszolgáltatott csoportokkal folytatott inkluzív konzultációkról.
- Az Európai Bizottság tegye az érdekelt felek strukturált bevonását a terv jóváhagyásának megkerülhetetlen feltételévé.
- Az Európai Bizottság nyújtson további támogatást a kisebb részvételi kapacitással rendelkező tagállamoknak, beleértve azokat is, amelyek nem férhetnek hozzá a technikai segítségnyújtási eszközhöz.

Ajánlások az irányító hatóságok számára:

- Kiváló minőségű egyeztetési mechanizmusok létrehozása, például a civil társadalom, a regionális és helyi hatóságok, valamint a kiszolgáltatott csoportok bevonásával működő munkacsoportok létrehozása a tervezési és végrehajtási szakaszok során.
- Szánjanak elegendő időt a civil társadalom és a külső érdekelt felek által előterjesztett javaslatok érdemi beépítésére.

⁹ Neova Group, [Pellets](#), Neova Group, hozzáférés: 2025. június 12.

¹⁰ Oszták Mezőgazdasági, Erdészeti, Regionális és Vízgazdálkodási Minisztérium, [Waldfonds](#), Oszták Mezőgazdasági, Erdészeti, Regionális és Vízgazdálkodási Minisztérium, hozzáférés: 2025. június 12.

2. Egyértelmű monitoring és felügyeleti mechanizmusok kialakítása

Ajánlások az Európai Bizottság számára:

- Kötelezzék valamennyi tagállamot arra, hogy hozzon létre külön monitoring bizottságot a nemzeti szociális klímatervre, amely biztosítja, hogy a társadalmi és környezeti partnerek, a regionális és helyi hatóságok, valamint a kisebbségi csoportok részt vegyenek a tervek előkészítésének és végrehajtásának felügyeletében.

Ajánlások az irányító hatóságok számára:

- Hozzanak létre olyan speciális monitoring bizottságokat, amelyek tükrözik a nemzeti kontextust és ideális esetben kapcsolódnak egy meglévő monitoring bizottsághoz, például az európai beruházási és strukturális alapokat felügyelő bizottsághoz, a hatékonyság maximalizálása érdekében.
- Vonják be a tervek végrehajtásának felügyeletével megbízott programozási munkacsoportok partnereit, hogy a tervezés során felhalmozott szakértelem a terv minden jövőbeli szakaszában hasznosulhasson, érvényesülhessen.

3. Az energia- és közlekedési szegénység egyértelmű meghatározásának elfogadása

Ajánlások az Európai Bizottság és az irányító hatóságok számára:

- Biztosítsák, hogy minden nemzeti szociális klímaterv tartalmazza az energia- és közlekedési szegénység gyakorlatias és a kontextushoz igazodó definícióját, összhangban a Szociális Klímaalapról szóló rendelettel.
- Követeljék meg, hogy ezek a meghatározások egyértelmű jogosultsági kritériumokhoz kapcsolódjanak a tervekben szereplő támogatási intézkedések vonatkozásában.

Ajánlások az Európai Bizottság számára:

- A terv jóváhagyása előtt kérjenek magyarázatot azokban az esetekben, amikor a meghatározások hiányoznak vagy homályosak.

4. Az adataiányok pótlása és az adatok hozzáférhetőségének javítása

Ajánlások az Európai Bizottság számára:

- Vizsgálja felül a tagállami tervekben meghatározott prioritások alapjául szolgáló adatok minőségét, és tegyen konkrét javaslatokat azok javítására.

Ajánlások az Európai Bizottság és az irányító hatóságok számára:

- Biztosítsanak több forrást és a technikai támogatást olyan kiterjedt digitális adatbázisok fejlesztésére, amelyek elengedhetetlenek a tervek előkészítéséhez, frissítéséhez és végrehajtásához és megalapozhatják a hasonló jövőbeli intézkedéseket.

Ajánlások az irányító hatóságok számára:

- Építsenek a meglévő adatbázisok használatával kapcsolatos hiányosságokból származó tapasztalatokra.
- Az alacsony minőségű, hozzáférhetetlen vagy hiányzó adatokkal kapcsolatos problémák azonosítása és kezelése által készítsék elő és tervezzék meg az adatok érdekelt felek általi hozzáférhetőségének javítását.

5. A helyi és térségi kapacitások erősítése annak érdekében, hogy a Szociális Klímaalap a megfelelő kedvezményezetteknek nyújtson támogatást

Ajánlások az Európai Bizottság és az irányító hatóságok számára:

- Készítsenek célzott útmutatókat a helyi és térségi hatóságok számára a releváns eszközkészletekről és bevált gyakorlatokról, amelyek részletesen ismertetik, hogyan lehet a leghatékonyabban végrehajtani az intézkedéseket a kiválasztott kedvezményezettek elérése érdekében.

Ajánlások az irányító hatóságok számára:

- Fektessenek be a tervekben foglalt intézkedések végrehajtásával megbízott helyi és térségi intézmények kapacitásainak megerősítésébe és bővítésébe.

6. Az energiaközösségek és a decentralizált energiatermelés támogatásának integrálása

Ajánlások az Európai Bizottság számára:

- Ösztönözze a kapacitásépítési erőfeszítéseket és a technikai segítségnyújtást, hogy segítse az önkormányzatokat és a civil társadalmi szervezeteket a helyi energiaprojektek vezetésében.

Ajánlások a gazdálkodó hatóságok számára:

- Amennyiben lehetséges, vegyék fel a tervekbe az energiaközösségek és a helyi megújulóenergia-projektek támogatását, vagy tegyék egyértelművé, hogy azokat milyen egyéb finanszírozási eszközökkel fogják támogatni.
- Vonják be az energiaközösségeket az energiaárakkal, az ETS2 és a Szociális Klímaalap hatásaival kapcsolatos nyilvános tájékoztatás és oktatás előmozdításába.

7. A közvetlen jövedelemtámogatás és a strukturális beruházások közötti egyensúly megteremtése

Ajánlások az irányító hatóságok számára:

- Adjanak elsőbbséget a strukturális változásokat előidéző beruházásoknak, különösen a lakásépítés, a közlekedés és az energiahatékonyság területén.
- Kerüljék el, hogy a kiszolgáltatott háztartások a fosszilis tüzelőanyagoktól függővé váljanak azáltal, hogy olyan olcsó, hatástalan fűtési megoldásokat támogatnak, amelyek ellentétesek az EU energiahatékonysági irányelvének követelményeivel vagy a nemzeti éghajlatpolitikai célok elérésére vonatkozó meglévő tervekkel.

Ajánlások az Európai Bizottság és az irányító hatóságok számára:

- Támogassák a kiegyensúlyozott megközelítést azáltal, hogy sürgős esetekben engedélyezik a közvetlen jövedelemtámogatást, de azt egyértelmű, hosszú távú strukturális megoldásokhoz kötik.
- Tegyék egyértelművé, hogy a közvetlen jövedelemtámogatásnak célzottnak, ideiglenesnek és az energiahatékonyság, a mobilitás és a lakhatás terén végrehajtott hosszú távú beruházásokat kiegészítő jellegűnek kell lennie.
- Irányozzák elő a közvetlen jövedelemtámogatás fokozatos megszüntetését, miközben gondoskodnak a jövedelemelosztási hatások gondos nyomon követéséről.

8. A nemzeti szociális klímatervek gyors elfogadása, átlátható kommunikáció az ETS2 lehetséges késedelméről

Ajánlások az irányító hatóságok számára:

- Az ETS2 átültetésétől függetlenül haladéktalanul nyújtsák be és hajtsák végre a szociális klímaterveket, mivel minél hamarabb végrehajtják a strukturális reformokat, annál hatékonyabban tudják enyhíteni a kiszolgáltatott háztartások helyzetét.
- Gyorsítsák fel a nemzeti szociális klímatervek előkészítését a meglévő uniós iránymutatások, bevált gyakorlatok és hatásvizsgálati eszközök felhasználásával.
- Tájékoztassák a nyilvánosságot a nemzeti szociális klímatervek időben történő elfogadásának fontosságáról, valamint a tervben szereplő, az ETS2 hatásának enyhítését célzó intézkedések céljáról.
- Gondoskodjanak az ETS2 időben történő átültetéséről, hogy a Szociális Klímaalap hatóköre és hatása a lehető legnagyobb legyen.

9. A Szociális Klímaalap kiegészítése az ETS2 további bevételeivel

Ajánlások az irányító hatóságok számára:

- Használják a fennmaradó ETS2-bevételeket a szociális célzottság fenntartására azokban az esetekben, amikor a Szociális Klímaalapból származó források nem elegendőek.

Ajánlások az Európai Bizottság számára:

- Sürgesse a tagállamokat, hogy az ETS2-bevételekkel egészítsék ki a Szociális Klímaalapot azokban az esetekben, amikor az Alap önmagában nem elegendő a jelentősebb változások eléréséhez.
- Hangsúlyozza, hogy a fennmaradó ETS2-bevételeket is részben is szociális célzottsággal kell elkölteni, a legkiszolgáltatottabb csoportok támogatását előtérbe helyezve.

Az Európai Unió társfinanszírozásával. A kifejtett nézetek és vélemények azonban csak a szerző(k)éi, és nem feltétlenül tükrözik az Európai Unió vagy a CINEA véleményét. Ezekért sem az Európai Unió, sem a támogatást nyújtó hatóság nem tehető felelőssé.

Supported by:

Federal Ministry
for the Environment, Climate Action,
Nature Conservation and Nuclear Safety

European
Climate Initiative
EUKI

on the basis of a decision
by the German Bundestag

Ez a projekt a Német Szövetségi Környezetvédelmi, Klímavédelmi, Természetvédelmi és Nukleáris Biztonsági Minisztérium (BMUKN) [Európai Klímakezdeményezése \(EUKI\)](#) része. A kiadványban foglalt nézetekért kizárólag a szerző(k) felelős(ek), azok nem feltétlenül tükrözik a Német Szövetségi Környezetvédelmi, Klímavédelmi, Természetvédelmi és Nukleáris Biztonsági Minisztérium (BMUKN) nézeteit.